

Ies Angeli possint dici, & sint revera ejus proprietates? Respondeo illas posse dici ejus proprietates largo modo, inquantum sunt formae illi connaturales, & hoc ex triplici capite. Primo quidem, quia sunt debite Angelo; cum enim ille sit perfectissimus inter creaturas intellectuales, exigit connaturaliter esse in actu primo completo ad intelligentem, & ad cognoscendas cunctas rerum naturas ad ordinem universi pertinentes. Secundo, quia Angeli tales species similis cum sua natura in instanti generationis receperunt, juxta quem modum, justitia originalis, si Adam non peccasset, fuisse connaturalis posteris, quia illi cum ea nati fuissent. Tertiis species intelligibiles dicuntur connaturales Angelorum, propter potentiam & aptitudinem passivam naturalem, quam ad illas habet intellectus angelicus, quo pacto receptio lucis dicitur connaturalis diaphano, & impetu celo. Unde si Angelus produceretur sine speciebus, vel si auferrentur species ei à Deo infusa, pateretur aliquam violentiam; quia illud dicitur violentum quod est contra inclinationem principij activi, vel passivi; licet enim causa secunda ad Dei concursum, & corpus ad animam, non habeant inclinationem activam, sed tantum passivam; nihilominus si talis concursus denegaretur causae debite applicatae, & habenti virtutem completam & proportionatam ad aliquem effectum producendum, & si corpori ultimo organizato anima non infunderetur, paternentur aliquam violentiam.

30. Non possunt tamen dici, nec revera sunt, species intelligibiles Angelorum mentibus inditae, verae & strictae proprietates illorum: proprietates enim strictae & rigorosa debent esse determinatae ab intrinseco, & non solum ab extrinseco, & invariabiliter ab essentia procedere seu dimanare; sed species intelligibiles Angelorum mentibus inditae neutrum habent; natura enim angelica ex se & ab intrinseco non est determinata ad habendas has species potius quam alias, sed hoc penderet solum ab extrinseco & libera Dei voluntate; quare si decrevisset Deus eodem aliud universum, constans ex aliis speciebus & generibus rerum, Angelii non habuissent eas quas modo habent species, sed omnino diversas; unde D. Thomas hic qu. 56. art. 2. ad 4. sic ait: *Si Deus institueret facere plures naturas rerum, plures species intelligibiles mentibus angelicis impresseret*: Ergo species intelligibiles non sunt verae & strictae proprietates naturae angelicae, quamvis illi sint connaturales triplici titulo jam explicata.

31. Nec valet si dicas, naturam Angelii esse determinatam ad habendas species rerum naturarum, supposito quod illae existant, & hoc sufficere, ut dicantur verae & strictae proprietates illius. Materia enim sublunaris, hoc ipso quod est à Deo creata, habet naturalem determinationem ad habendas aliquam formam; nihilominus hoc non sufficit, ad hoc ut talis forma, vere ab ea dimanet per modum proprietatis: Ergo quamvis natura angelica habeat predictam determinationem ad species, illa tamen non sufficit, ut sint verae & rigorosa ejus proprietates. Maxime quia intellectus Angelii est determinatus ad habendas species rerum naturalium, supposito quod existant, ex eo quod est ex se pura potentia, quae naturaliter exigit actuari ab intelligibili in actu; unde comparatur ad species per modum tantum principij passivi & potentialis, non autem modo per modum principij activi, quod tamen requiritur ad passionum resultantiam, ut docetur in Philosophia.

32. Alia ratio in favorum nostra sententiae ex dictis §. præcedenti desum potest: Angelus enim, ut ibi ostendimus, non cognoscit per suam substantiam alia à se: Sed hoc erit falsum, si species ejus intelligibiles sint verae & rigorosa illius proprietates: Ergo &c. Minor probatur: qui comprehendit aliquam essentiam, in ea cognoscit omnes ejus proprietates, subindeque si species intelligibiles Angelii sint verae & rigorosa ejus proprietates, Angelus comprehendingo suam essentiam, illas omnes clare & distinctè cognoscet: Sed repugnat cognosci ex vi cognitionis essentia tales species, & non cognosci objecta per illas representata, cum species intelligibiles sumant speciem & distinctionem ex objectis quæ representant: Ergo si species intelligibiles Angelii, sint verae & rigorosa illius proprietates, falsum erit quod Angelus non cognoscat alia à se per suam substantiam.

33. Nec valet responsio cuiusdam recentioris Thomistæ, dicentis comprehensam essentiam non debere cognosci proprietates respectivas, & dicentes ordinem ad aliquid extrinsecum, quales sunt species intelligibiles; sed duntaxat proprietates absolutas, & independentes à quocumque extrinseco. Si enim vera esset hæc responsio, sequeretur Angelum posse comprehendere animam rationalem, non cognitis ejus potentias, intellectu scilicet & voluntate; quia licet dimanent ab anima tanquam ejus proprietates naturales, nihilominus dicunt ordinem ad aliquid extrinsecum à quo specificantur. Item posset cognosci, in modo & comprehendendi essentia divina, non cognitis relationibus & attributis, saltem omnibus; quia relationes sunt puri respectus ad terminum; & inter attributa plura sunt quæ respiciunt creaturas, & quæ dunt ordinem ad aliquid extrinsecum, ut omnipotencia, providentia, justitia & misericordia: quæ omnia prorsus falsa sunt, & à communis Theologorum sensu penitus aliena.

34. Nec majoris est ponderis quod idem Author subiungit, nimirum Angelos comprehendere propositiones de futuro contingentem, & tamen non cognoscere, an sint verae vel falsæ, quia veritas & falsitas sunt proprietates respectivæ talium propositionum. Nam veritas vel falsitas propositionum de futuro contingentem, cum sit libera vel contingens, penderet a decreto libero Dei, tanquam à prima radice & causa totius futuritionis & contingentiae rerum; unde talis veritas non potest certè cognosci, nisi tale decretum per divinam revelationem innotescat, objecta vero naturalia, seu creaturae hujus universi, naturaliter & necessario, subindeque independenter à decreto Dei, ejusque revelatione, representantur per species intelligibiles, Angelorum mentibus inditas; & per consequens repugnat illas ab Angelo comprehendendi, nisi ex vi talis comprehensionis, creaturæ hujus universi per illas representatae cognoscantur.

35. Argumenta quæ fieri solent contra nostram sententiam, soluta manent ex dictis, excepto uno, quod sic potest breviter proponi: Accidentia quæ producuntur per eandem actionem quæ producitur si substantia, sunt proprietates illius: Sed species intelligibiles Angelorum fuerunt productæ per eandem actionem, quæ producta fuit illorum substantia, scilicet per creationem; non enim potuerunt educi ex illa, quia ex eo presupponit substantiam, haec vero species incepserunt cum ipsa substantia Angelii: Ergo sunt proprietates naturae angelicae.

36. Respondeo primo, Majorem non esse universaliter veram, non tantum enim proprietates,

sed

constat, Major probatur. Quod Angelus est similius Deo in ordine intellectuali, et magis divinas perfectiones ad eam ordinem pertinentes participat: Sed perfecte intelligere plura per unam speciem universalis, est perfectio divina, spectans ad ordinem intellectualis: Ergo quod Angelus est similius Deo in gradu intellectuali, et magis ejusmodi perfectionem participat, subindeque per speciem plura distincte representantem, atque adeo universalis, intelligit.

37. Respondeo secundò, data Majore, negando Minorem, hujusmodi enim species per actionem educitam productæ sunt. Ad probationem in contrarium dicendum est, ad educationem non requiri necessario quod substantia supponatur prius tempore productum, & formam educendam privatum, sed sufficere quod præcedat formam prioritatem naturæ, & producatur per actionem distinctam ab ea quæ forma producitur; unde educatione non debet fieri semper cum actuali transmutatione subjecti, sed sufficere quod de se sit transmutativa illius, ut constat in gratia collata Adamo & Angelis in instanti creationis; illa enim, juxta communem sententiam, non fuit creata, sed de potentia obedientiali illorum educita; quia licet substantia non præcesserit in aliquo instanti privatum hujusmodi formam (Deus enim, ut ait Augustinus, erat in Angelis simul condens naturam, & largiens gratiam) fuit tamen per distinctam actionem productum; unde licet ibi non fuerit actualis subjecti transmutatio, illa tamen actio ex se erat transmutativa illius, ut poteret productiva formæ, quæ non erat cum eo necessario connexa, & quæ proinde poterat illud prius tempore productum supponere. Idem cum proportione dicendum est in præsenti.

§. III.

Species intellectus angelici sunt universales in representando, & eō universaliore, quod Angelii sunt superiores.

38. Prima pars probatur: Species intellectus angelici, non sunt desumptæ à rebus, sed à Deo infusa, & immediate à divina essentia derivata & exemplaræ, ut §. præcedenti ostendimus: Ergo sunt universales in representando. Consequentia probatur, licet enim species ab objecto causata, illam solum quidditatem & naturam à qua causata sunt representant, quia ex ipso objecto à quo causantur, determinationem & limitationem habent; illæ tamen quæ à Deo infunduntur, & quæ immediate exemplaræ & derivatae sunt à divina essentia, possunt plures naturas representare, sicut ipsa divina essentia, ut est species & exemplar rerum, omnes naturas creatas & creables clare & distinctè representant.

39. Confirmatur: quæ sunt dispersa in inferioribus, adiununtur in superioribus, unde objecta omnia quæ per singulas species singulis sensibus externis distincte representantur, sensui communi exhibentur per unicam speciem; & omnia quæ à sensibus tam internis quam externis percipiuntur, sub distinctione realiter specificativis, attinguntur ab intellectu, sub unica ratione formalis: Ergo cum species angelicae sint superiores ad nostras, habebunt virtutem representandi plura, quæ non representantur nisi per plures species inferiores, subindeque erunt universales in representando.

40. Secunda vero pars, quæ afferit, Angelos quod sunt superiores, eō per species universales intelligere, probatur triplici ratione D. Thomas. Prima quam habet hī art., si potest proponi: Quod Angelus est similius Deo in ordine intellectuali, et per species universales debet intelligere: Sed eō est similius Deo, quod est superior in essentia: Ergo quod superior est aliis in essentia, eō per species universales debet intelligere. Minor

piures

plures naturas specie diversas, secundum proprias earum differentias, & per consequens quod sit universalis in representando.

46. Respondent aliqui, quod licet species intelligibiles quae sunt à rebus accepta, suam unitatem specificam ab objectis desumant; illæ tamen quae sunt à Deo insulæ, & ab essentia divina exemplata & derivata, quales sunt species angelica, non accipiunt suam unitatem specificam ab objectis, sed potius è contra objecti unitas ab unitate speciei dependet, sicut sigillum non sumit unitatem specificam à signato, sed potius signatum à sigillo, licet res valde diversas exprimat ac representent. Hæc solutio probabilitate non caret, nihilominus Respondeo secundò, quod sicut unitas specifica scientiarum non desumitur ab objecto materialiter & in esse rei spectato, sed considerato in esse scibilem, & in ratione objecti, ut explicari solet in Metaphysica. Ita similiter species intelligibiles Angelorum desumunt unitatem specificam à naturis quas representant, ut sunt unum in ratione objecti, & prout substantia rationi sub qua, quæ constituit objectum in ratione objecti, & est una specie atoma. Si autem quæras, quæ sit talis ratio sub qua constituunt diversas naturas per speciem angelicam representatas, unum formaliter & in ratione objecti? Respondeo illam esse, quandam habitudinem, quam illæ naturæ formaliter ut sunt objectum unius speciei angelica important: ita ut una species Angeli sit v.g. representativa immediate omnium lapidum vel herbarum, ut conducent ad medicinalem virtutem, vel ut pertinent ad clymata hujus regionis: alia sit similitudo avium, quatenus tali regioni deserunt, aut tali fini, vel secundum quod deserunt homini, vel quatenus pertinent ad ornatum integri elementi, v.g. aëris vel terræ, & sic de aliis.

47. Objicies secundò contra secundam partem assertionis: Si quod Angelus est natura superior, eò debet per universiores species intelligere, cùm multitudo Angelorum excedat species omnium rerum materialium, quæ possint per intelligibiles species representari, ut cap. 3. ostendimus, multò citius quam deveniamus ad supremum Angelum, assignandus erit aliquis, qui omnes res materiales intelligat per unicam speciem. Similiter descendendo à superioribus per inferiores ad infimos, si primus omnia per unicam speciem intelligit, à primo proximus per duas, tandem aliquis occurret, qui non erit ultimus, qui plures habebit species in intellectu, quam sunt species in rebus, quia, ut loco citato docuimus cum S. Thoma, plures sunt Angelorum, quam species rerum materialium in universo. Addo quod Deus potest creare Angelum primo perfectiorum, subindeque qui intelligat omnia per pauciores species; unde si primus Angelus cognoscat omnia per unicam speciem ejus substantiae superadditam, Angelus perfectior de novo creatus, omnia intelligit per suam substantiam gerentem vices speciei; quod tamen admittendum non est, cùm hoc sit proprium Deo omnia per suam substantiam tanquam per speciem intelligere.

48. Respondeo quod licet quod Angeli sunt superiores in natura, eò debeant per pauciores & universiores species intelligere, nunquam tamen ascendendo de inferioribus ad superiores, antequam deveniant ad supremum, pervenient ad aliquem supremum erunt duas species, supposito quod ante per unam tantum intelligeret; in isto verò noviter facto erit una species per quam omnia cognoscet. Et sic eodem modo dicendum est, si procedatur in infinitum: semper enim superior habebit

species in intellectu, quam sunt species in rebus: quia nimur universalitas specierum angelicarum non sumitur ex sola representatione plurium naturarum, sed etiam ex representatione plurium rationum intelligibilium, ut docet D. Thomas qu. 8. de verit. art. 10. ad 2. ubi sic ait: *Si superior Angelus per unam speciem animalis omnes species animalis cognoscat, inferior autem non nisi per multis species, prater hoc superior Angelus plures rationes intelligibiles ex iisdem rebus cognoscit.*

Ubi per rationes intelligibiles, non possunt intelligi plures proprietates ejusdem naturæ; nam eadem species intelligibilis representat quidditatem specificam, & simul ejus proprietates. Nec plures modi accidentales, quia si illi pertineant ad ordinem providentiae naturalis, representantur per species quæ representant quidditates, aut singularia quibus accidentunt; si autem spectent ad ordinem gratia & providentiae supernaturalis, non cadunt sub cognitione naturali Angelorum, sed cognoscuntur per scientiam infusionis, & revelationes extra Verbum: Demum per plures rationes intelligibiles, non possunt significari, ut aliqui interpretantur, plura individua ex possibilibus; Angelus enim non habet naturalem inclinationem ad cognoscendas res merè possibilis, cùm illæ non sint partes universi, ut constabat ex infra dicendis. Unde per rationes illas intelligibiles debent intelligi respectus quos res creatæ habent inter se & ad causas superiores & latentiores, qui respectus in infinitum excrescerent possunt in rebus creatis; quatenus in eis, ex eis, & per eas, plura & plura in infinitum fieri possunt; ideoque ascendendo numquam pervenient ad aliquem Angelum, supremo inferiorem, qui una species illos omnes attingat; nec descendendo occurrit aliquis ante ultimum, qui plures habeat species in intellectu, quam sunt in rebus creatis habitudines & respectus ad alias res creatas, & ad causas superiores.

49. Dices, quilibet Angelus comprehendit omnia quæ sunt in universo: Ergo videt omnes respectus quos res creatæ dicunt ad invicem & ad causas superiores. Sed nego consequentiam, licet enim quilibet Angelus comprehendat omnia quæ sunt in universo, quoad rationes absolutas, non tam quoad respectivas. Unde sicut faber lignarius cognoscit quidem comprehensivè omnia accidentia absoluta quæ sunt in ligno, pura longitudinem, latitudinem, fortitudinem, colorem, & similia, sed non omnes rationes respectivas, putà non videt eas quas attingit sculptor in ordine ad diversas figuræ, nec sculptor eas quas attingit navifactor, nec iste eas quæ possunt aliis artibus deserire. Ita in Angelis inferiores non cognoscunt latentes illæ rationes & connexiones causarum, quæ percipiuntur à superioribus; vel si eas cognoscant, per plures species eas attingunt, & sic semper subsistit major universalitas specierum in superioribus Angelis; quia dum inferior in una specie duas habitudines exprimit, superior tres representat, & sic ascendendo ad supremos.

50. Ad illud quod in objectione additur, respondet Caietanus h̄c art. 3. quod creato superiori Angelo, necessariò omnibus inferioribus Angelis superaddetur nova species, quæ distinctè possent illum cognoscere; & sic in illo qui erat supremus erunt duas species, supposito quod ante per unam tantum intelligeret; in isto verò noviter facto erit una species per quam omnia cognoscet. Et sic eodem modo dicendum est, si procedatur in infinitum: semper enim superior habebit

bit pauciores species, non per minorationem in supremo, sed per additionem seu multiplicationem in inferioribus.

CAPUT VIII.

De objecto cognitionis angelica.

1. Constat ex dictis capite præcedenti §. 1. ad finem, Angelum, Deum, seipsum, & alios Angelos cognoscere. Certum est etiam, Angelos cognoscere singularia, etiam materialia. Nam ut discurret S. Doctor h̄c qu. 57. art. 2. fides Catholica docet hæc inferiora administrari per Angelos, secundum illud ad Hebreos 1. *Omnis sunt administratori spiritus:* Si autem singularium notitiam non haberent, nullam providentiam habere possent de his quæ in hoc mundo aguntur, cùm auctus non sint nisi singularium.

2. Si verò quæras, per quam speciem ab illis cognoscantur? Respondeo ea cognosci per eandem speciem per quam natura specifica ab illis cognoscitur. Cùm enim talis species sit participatio essentiae divinae, ut habet rationem speciei intelligibilis, sicut essentia divina representat naturam specificam cum omnibus ejus individuis, ita & species angelica; hoc enim illi non repugnat, cùm, non obstante tali representatione, sit finita simpliciter, & solidum infinita secundum quid, in quantum potest se extendere ad omnia individua possibilia, contenta in virtute causarum naturalium, quæ sincategorematice & secundum quid infinita sunt. Addo quod, ideo species quæ utitur intellectus noster, pro statu prælenti, solam naturali communem directe representat; quia fit per abstractionem à phantasmatibus, atque adeò à singularitate: Sed hæc ratio cessat in specie quæ utitur Angelus, utpote quæ non desumitur à rebus, mediante phantasmati, ut capite præcedenti ostensum est: Ergo talis species non solidum naturali specificam, sed etiam omnia ejus individua representat.

3. Hoc premisso, ut omnia cognitionis angelicæ obj. &c declarerentur, superest resolvenda celebris difficultas, an scilicet Angeli cognoscant naturaliter futura contingentia, & secretas cordium cogitationes? Dico ergo primò, futura quæ pendent ex libero arbitrio, non posse ab Angelis, naturali virtute, certò cognosci. Colligitur ex Scriptura sacra, & SS. Patribus, afferentibus hujusmodi futurorum præscientiam & prædictionem, ita esse propriam Deo, ut certissimum sit divinitatis signum & argumentum. Nam Isaiae 41. dicitur: *Anuntiate quæ veniunt in futurum (alloquitur idola) & sciatis quia dī estis vos.* Unde Tertullianus Apolog. 20. *Idoneum opinor testimonium divinitatis, est veritas divinatio.* Et Origenes lib. 6. contra Celsum, *prædictio futurorum divini est sermonis character.* Item Chrysostomus homil. 18. in Joan. *Certa prædictio futurorum, immortalis Dei duntaxat opus est.* Accedit communis hominum consensus, nam apud omnes gentes præognoscere futura libera, ab aliis ex quæda, divinare dicitur, ut per hoc significetur, talern præscientiam esse aliquid divinum, Deoque maximè proprium.

4. Potest insuper probari conclusio duplicitate: Prima est à posteriori, nam si Angeli possent virtute naturali hæc cognoscere, Deus non

denegaret illis hanc scientiam, nec eos perpetuò impeditet ab operatione illis naturaliter debita: At ex historiis constat, oracula Dæmonum plena esse mendacis: signum igitur est, futura libera & contingens, à Dæmonibus certò cognosci non posse; quia si id possent, ea semper prædixissent, cùm hoc ipsi ad æmulandam divinitatem maximè affectent, juxta illud Tertullianus in Apolog. cap. 22. *Dæmones sument quædam temporum sortes, æmulantur Divinitatem, dum furantur divinationem.*

5. Secunda ratio est à priori, & potest sic proponi: Futura libera & contingens duobus solum modis possunt cognosci, vel in suis causis, vel in seipisis: Atqui Angeli nequeunt ea certò cognoscere in suis causis, utpote indifferenter & indeterminat ad illorum positionem; nec in seipisis, cùm nondum sint, & cùm non sint praesentia in tempore, sed solum in æternitate, quæ non est mensura cognitionis angelicæ, sed tantum divinæ. Unde S. Thomas h̄c quæst. 57. art. 3. *Quia Deus videt omnia in sua æternitate, que cum sit simplex, toti tempori adest, & ipsum conccludit: ideo Dei intuitus fertur in omnia quæ aguntur per totum tempus, sicut in praesentia, & videt omnia ut in seipisis sunt.* Angelicus autem intellectus, & quilibet intellectus creatus, deficit ab æternitate divina: unde non potest aliquo intellectu creato cognosci futurum, ut est in suo esse: Ergo Angeli non possunt naturaliter cognoscere futura libera & contingens.

6. Dices cum Vasque, quod licet futura libera & contingens non possint naturaliter cognosci ab Angelis, in suis causis, vel in seipisis, bñne tamen in veritate objectiva propositionum contradictoriarum quæ ab ipsis formari possunt, utpote cùm hæc sit natura talium propositionum, quod antecedenter ad quæcumque determinationem causarum, una sit determinatæ vera, & altera falsa. Verum hanc solutionem & doctrinam fuisse impugnavimus in Tractatu de Scientia Dei, ubi ostendimus propositiones de futuro contingentí non esse determinatæ veras, in signo antecedenti decreta, seu liberam determinationem causa prima, sed indeterminate solum & sub disjunctione, ut expressè docet S. Thomas qu. 16. de malo art. 7. his verbis: *Ea quæ sunt ad irramibet non possunt præcognosci in suis causis determinatæ, sed sub disjunctione, utpote quia erunt vel non erunt, sic enim habent veritatem.* Addo quod quævis in futuris contingentibus daretur determinata veritas objectiva, antecedenter ad determinationem causarum in illam tamen Angeli non cognoscerent naturaliter, quia non pertineret ad ordinem universi, qui est ordino physicus, realis, & exercitus effendi, & non solum objectivus: species autem intelligibiles Angelorum solum representant ea quæ ad ordinem universi pertinent, ut patet ex dicendis conclusione sequenti.

7. Quod diximus de futuris contingentibus liberi, dici etiam debet de futuris fortuitis seu casualibus; illa enim nullam habent in aliqua causa secunda determinationem, in qua certò & infallibiliter cognosci possint, sed omnino per accidens eveniunt, ut docet S. Thomas infra qu. 115. art. 6. ubi sic ait: *Quod aliquod corpus terrestre ignitum in supra parte aëris generetur s & deorsum cadat, habet causam, aliquam virtutem cœlestem.* Et similiter etiam quod in superficie terra sit aliqua materia combustibilis, potest reduci in aliquod cœlestis principium: *Sed quod ignis cadens, huic materia occurrit, & comburatur eam, non habet causam aliquod cœlestis corporis, sed est per accidens.*